

SIRKUS KIPINÄ

SIRKUS OSAKSI
KOULUVUOTTA

Taidekaari

Sirkuksessa oli jongleerausta, kukkakeppitemppuja, diapoloa ja huivitemppuja. Oli vihreä keltainen ja punainen huivi. Ja ensin oli lämmittelyä ja juoksua. Se oli helppoa ainakin minulle ja se oli tosi kivaa ja sitten loppui koko koulu.

ESIPUHE

Tämä menetelmäopas on kirjoitettu koulujen ja päiväkotien henkilökunnalle. Sirkus Kipinä on yksi esimerkki taidekasvatuksesta osana koulupäivää. Toiminta on toteutettu koulun oman henkilökunnan ja sirkusohjaajien yhteistyönä. Vaikka tämä esimerkki ei välttämättä ole sellaisenaan siirrettävissä mihinkään toiseen kouluun tai päiväkotiin, haluamme rohkaista lukijoita miettimään, millä ehdoilla heidän omassa yhteisössään voisi toteuttaa jotain vastaavaa.

Vaikka sirkus on osoittautunut äärimmäisen saavutettavaksi harrastukseksi, vaatii saavutettavuuden ja esteettömyyden toteutuminen sosiaalisen sirkuksen toimintatavoissa ja projekteissa ammattitaitoisia ohjaajia. Hyvä sosiaalisen sirkuksen ohjaaja osaa välittää toimintaan osallistuville jotain sirkustaiteen olemuksesta. Samalla hän myös taitaa eri sirkuslajien opettamisen. Taitava ohjaaja pystyy myös kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja auttamaan jokaista onnistumaan omalla parhaalla mahdollisella tavalla.

Sosiaalinen sirkus luo lapsilähtöisen ja kannustavan oppimis- ja kasvamisympäristön, jossa ei keskitytä virheisiin tai pyritä saavuttamaan ulkopuolelta asetettuja tavoitteita. Niin liikunnallista kuin sirkus onkin, se ei ole urheilua, jossa useimmiten kilpaillaan yksin tai joukkueena. Sairaalakoulussa monet asiat lapsen päivässä liittyvät hoitoon, joten sirkus tarjoaa hengähdystauon myös potilaana olemiseen.

Sirkus Kipinän aikana on taisteltu hankalia aikatauluja, syys- ja kevätväsämyksiä sekä työkiireitä vastaan. Voittoa on saatu yhteisiä naurunremakoita, nähty rohkeita ja hurmaavia esityksiä, autettu kaveria ja saatu apua. Kaikki projektiin osallistuneet ovat oppineet paitsi tasapainoilemaan rola bolalla ja nappaamaan jonglööripalloja myös jotain itsestään ja toisistaan. Myös koululaisten vanhemmat ovat päässeet projektiin osallisiksi nähdessään oman lapsensa loistamassa vaikkapa akrobaattina tai taikurina koulun yhteisissä juhlissa.

Kulttuurikasvatusyksikkö TAITE

Heittelin kahta palloa. Tein flowerstickeillä temppuja. Tein diapololla temppuja. Pyöritin poita pään päällä. Heittelin huiveja. Oli hyvä kaikki oli kivaa.

KOIVIKKOPUISTON KOULU

Koivikkopuiston koulu on Tampereen yliopistollisen sairaalan vastuualueen kuntia palveleva sairaalakoulu. Oppilaat ovat Tampereen yliopistollisen sairaalan lastenpsykiatrian ja lastentautien yksiköiden ja muiden osastojen esi- ja perusopetusikäiset oppilaat.

Opetusta annetaan ryhmä- ja yksilöopetuksena sairaalakoulutiloissa tai vieriopetuksena lastentautien osastoilla ja sairaalan eri osastoilla.

Opetusta annetaan kaikissa perusopetuksen oppiaineissa, myös taitoaineissa. Taitoaineilla on motivoiva vaikutus lapsen oppimiseen. Opetuksessa otetaan huomioon lapsen yksilölliset tarpeet, mm. lapsen sairaus, psyykkinen tila, lapsen kunto ja oppimisvaikeudet.

Koulu tukee tervettä puolta lapsen elämässä. Opetus on toiminnallista ja pedagogisesti kuntouttavaa. Koulun opetusmenetelmiin kuuluvat tekemällä oppiminen, retket, projektit, lasten omat kirjalliset ja kuvalliset tuotokset. Sairaalaopetuksen tavoitteena on oppilaan eheän opinpolun turvaaminen yhdessä oppilaan oman koulun kanssa.

Koivikkopuiston koulu on osallistunut Taidekaari kulttuurikasvatusohjelmaan sen alkupäivistä lähtien. Koulun ikioma Sirkus Kipinä -hanke päättyi, mutta sirkus pysyy koulun arjessa.

Koulun oppilaat osallistuvat edelleen myös Taidekaaren museopedagogisiin kokonaisuuksiin. Lastentautien osastojen oppilailla on oma taidegrafiikan ohjelma, jossa taide tulee lasten luokse.

Taiteella on eheyttävä vaikutus lapseen.

Riitta Launis

rehtori

Koivikkopuiston koulu

Tampere

TAIDEKAARI

Taidekaari on tamperelainen kulttuurikasvatusohjelma. Ohjelman taustalla olevista arvoista keskeisimpiä on ohjelman kuuluminen kaikille. Toimintaa järjestetään riittävästi ja se on osallistujille maksutonta kuljetuskuluja myöten. Ohjelmassa on erityyppisiä kulttuurikasvatuskokonaisuuksia riippuen siitä, ovatko osallistujat yleis- vai erityisopetuksen ryhmiä. Vähimmäismäärä on yksi vierailu ja siihen liittyvä työpaja sekä opettajille suunnattu oheismateriaali. Eniten toimintaa lukuvuodessa tarjotaan Mun juttu -kokonaisuuksissa, joissa työpajoja järjestetään enemmän, nimenomaan omalla koululla, ja ohjaajat ovat erityisen sitoutuneita juuri tämän ryhmän kanssa työskentelyyn.

Taidekaari järjestää lapsille ja nuorille ikäryhmälle sopivia ja merkityksellisiä tapahtumia. Opettajille Taidekaari tarjoaa ideoita, näkökulmia, intoa ja työkaluja taidelähtöisten menetelmien ottamiseksi entistä useammin osaksi opetusta. Sen vuoksi jokaiseen lapsille suunniteltuun kokonaisuuteen liittyy opettajan oheismateriaali. Taidekaaren ohjelmassa on myös opettajille suunnattuja koulutuksia.

SOSIAALINEN SIRKUS

Sosiaalisella tai soveltavalla sirkuksella tarkoitetaan sirkusta, jossa sirkuslajien harjoittelu on väline joidenkin muiden tavoitteiden saavuttamiseen. Tällaisia tavoitteita voivat esimerkiksi olla osallistujan itsetunnon vahvistaminen, yhteistyötaitojen lisääminen, yhteishengen kasvattaminen, ilmaisutaitojen kehittyminen, yhteisöllisyys ja hauskuus arjen keskellä tai vaikkapa kehonhallinnan parantaminen. Sosiaalista sirkusta on tehty yhdessä esimerkiksi koulujen ja erityisopetuksen kanssa, osana perhe- ja vanhustyötä sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien kanssa. Sirkuksella on paljon annettavaa terveydelle ja hyvinvoinnille juuri monipuolisuutensa ansiosta. Sirkuksessa on mahdollista onnistua yksin ja yhdessä. Harjoittelu ei ole koskaan pelkää fyysisen taidon opettelua, vaan mukana on aina tunteita, muistoja, itseilmaisua ja yhdessä tekemistä.

Sosiaalisen sirkuksen ohjauksessa on yleisesti käytössä leikkiä korostava työpajamalli. Mukana on alkulämmittely, lajiharjoittelua sekä miniesitykset sillä kerralla opitusta ja koetusta. Kehuminen ja aplodit ovat ehdottoman tärkeä osa toimintaa ja jokaista tuntisuunnitelmaa. Lopuksi loppurentoutuksessa rauhoitutaan, jotta voidaan palata päivän muihin toimiin.

Sosiaalisen sirkuksen työpajoissa etsitään tapoja ohjata ryhmää ja kommunikoida ilman kieltoja ja negatiivista palautetta. Kaikkeen ei-toivottuna pidettyyn käytökseen ei puututa, vaan keskitytään onnistumiseen ja positiivisiin asioihin. Taitava ohjaaja osaa seurata sirkuspajan aikana ryhmää ja reagoida sen tarpeisiin. Sosiaalisen sirkuksen ohjaajat osaavat soveltaa lajeja ja löytää tapoja, joilla jokainen voi olla akrobaatti tai jonglööri.

Esiintyminen on kiinteä osa kaikkea sirkusta. Sosiaalisen sirkuksen ohjaaja huolehtii, että kaikki osallistujat pääsevät esiintymään. Se ei tarkoita aina harjoiteltua temppeä tai kokonaisuutta, joka nousee esittämään lavalla. Myös ohjauksen lomassa voi kiinnittää toisten huomion osallistujan, joka juuri sillä hetkellä oivaltaa ja oppii jotain. Pajan lopussa on tavallisesti pienten esitysten vuoro, joihin jokainen pääsee mukaan. Sosiaalisessa sirkuksessa vastataan ihmisen tarpeeseen tulla nähdyksi ja nimenomaan positiivisessa valossa.

HYVÄÄ OLOA JA UUSIA TAITOJA

Sirkus Kipinä syntyi Koivikkopuiston koulun rehtorin Riitta Launiksen aloitteesta. Osallistuttuaan Taidekaaren Lavakarismaa-kokonaisuuteen oppilaittensa kanssa, hän koki, että sirkus saattaisi olla sopiva taiteenlaji hänen koululleen. Koivikkopuiston koululla ei ollut aiemmin järjestetty omaa Mun juttua. Pirkanmaan Taikalampun yhtenä OKM:n asettaman kehitystehtävänä on juuri sirkustaide, joten päätimme suunnitella ja toteuttaa sirkukseen perustuvan monivuotisen projektin Koivikkopuistoon.

Tässä projektissa tavoitteet asetettiin hieman toisin kuin muussa Taidekaaren järjestämässä toiminnassa. Tavallisesti päähuomio on ollut lapsille suunnatussa osuudessa, esityksissä ja työpaikoissa. Opettajille on tarjottu materiaalia, jonka avulla jatkaa työskentelyä luokassa, mutta vastuu työskentelyn jatkumisesta koulussa on ollut opettajalla itsellään. Tällä kertaa otimme projektin kohderyhmäksi koko koulun, kaikki lapset ja aikuiset. Tavoitteena oli ohjata aikuisia siihen suuntaan, että he pystyisivät käyttämään sirkuksesta tuttuja menetelmiä osana omaa opetus- ja kasvatustyötään. Tästä tavoitteesta syntyi projektin nimikin, Sirkus Kipinä. Halusimme nimen omaan sytyttää kipinän, jonka voimin koulu yhteistuumin jatkaisi sirkuksen parissa vielä projektin päätyttyä.

Sirkus voi olla monia asioita. Se voi olla yhden ihmisen jonglööriesitys puistoaukiolla tai satojen ihmisten yhteistuotanto ratsukoineen, ilma-akrobaatteineen ja orkestereineen. Osa sirkuslajeista vaatii paljon tilaa ja huonekorkeutta sekä erityisiä välineitä. Tampereella ja Lempäälässä olisi ollut sirkukselle suunniteltuja tiloja, mutta päätimme toteuttaa Sirkus Kipinän pääasiassa koulun tiloissa. Koska tavoitteena oli saada sirkus osaksi koulun arkea ja juhlaa, ei ollut tarkoituksenmukaista harjoitella lajeja, jotka eivät sitten kouluympäristössä onnistuisikaan.

Henkilökunnalle suunnitellun toiminnan tavoitteena oli perehdyttää aikuiset sirkuslajeihin niin, että he pystyvät ohjaamaan oppilaitaan. Lisäksi projektissa haastettiin henkilökuntaa miettimään, miten sirkusta voi käyttää koulupäivän aikana muuallakin kuin varsinaisella sirkustunnilla. Sosiaalinen sirkus sopii myös työhyvinvoinnin lisäämiseen, joten taustalla oli ajatus aikuisten yhteisten sirkuspajojen toimimisesta virkistävinä ja yhteishenkeä vahvistavina tuokioina kiireisen ja haastavan arjen keskellä.

Suunnitteluvaiheessa teimme tiivistä yhteistyötä Pirkanmaan Taikalampun eri toimipisteiden välillä. Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Pii Poo oli jo kehittänyt erilaisia sosiaalisen sirkuksen muotoja, joten heillä oli monipuolisen kokemuksen lisäksi töissä sirkusohjaajia, jotka aloittivat työskentelyn Koivikkopuistossa.

*Minä opin jongleeraamaan ja opin kaikkea. Siellä sai kokeilla diapoloa ja siellä heiteltiin palloja.
Me harjoittelimme jongleeraamaan huiveilla. Siellä oli tosikivaa, kun sai tehdä kaikkea.*

LIIKKEELLE LÄHTÖ

Sirkus Kipinässä sirkusohjaajat vierailivat koululla opettaen, ohjaten ja kannustaen osallistujia ottamaan kaiken oppimansa käyttöön tapaamiskertojen välillä. Ohjelmaan kuului omalla koululla järjestettyjä työpajoja, jotka olivat kestoaltaan 90 minuuttia. Jokaista aihetta käsiteltiin kolmessa eri pajassa. Ensimmäiseen osallistuivat koulun aikuiset, toiseen koulun nuorimmat ja viimeiseen vanhimmat oppilaat. Tarkoitus oli, että aikuiset harjoittelivat ensin ja avustivat sitten oppilaitaan yhdessä varsinaisten sirkusohjaajien kanssa.

Jokaiselle Sirkus Kipinän vuodelle laadittiin oma aikataulu. Sirkusohjaajat saattoivat olla koululla esimerkiksi kevätlukukaudella helmi- ja huhtikuussa. Sirkustyöpajat suunniteltiin niin, että niissä opittua pystyttiin harjoittelemaan koulussa ohjattujen sirkuspajojen välillä. Oppimista ja sirkusintoa koulussa pyrittiin edistämään välitehtävillä. Lukukauden päätteeksi järjestettävät joului- ja kevätkuuhlat muuttuvat sirkusesityksiksi, joten harjoittelulla oli aina jokin isompi tavoite tulevaisuudessa.

Projektissa oli tarkoitus miettiä yhdessä, miten sirkus voisi sujahtaa eri oppiaineiden tunneille. Koivikkopuistossa sopivina oppiaineina pidettiin esimerkiksi liikuntaa, musiikkia, äidinkieltä, kuvataidetta sekä käsityötä. Sirkusesityksiin kuuluu aina musiikkia, vaikka koulun oma bändi. Sirkusnumeroon tai kokonaiseen esitykseen kuuluu juoni ja draaman kaari, joiden rakentaminen liittyy äidinkielen opetukseen. Sirkuskokemuksista myös kirjoitettiin aineita ja piirrettiin kuvia. Monet sirkusvälineet on helppo valmistaa koulun käsityö- ja kuvataidetunneilla. Sirkusharjoitteita on mahdollista yhdistää myös matematiikkaan ja lukemaan oppimiseen.

Projekti alkoi ja päättyi päivän mittaisella koulun henkilökunnan koulutuksella. Ensimmäisellä kerralla pohdittiin yhdessä lähtötilannetta ja osallistujien lähtökohtia, toiveita ja odotuksia. Samalla ohjaajat saivat tietoa tulevasta toimintaympäristöstä, tiloista, käytännöistä sekä lapsiryhmistä. Projektin lopussa oli purkutilaisuus, jossa kerrattiin projektin aikana tapahtunutta ja mietittiin, mitä projektista oli jäänyt käteen. Ensimmäisen tapaamisen vetivät sirkusohjaajat. Päätöstapaamiseen kutsuttiin ulkopuolinen vetäjä, joka sai eri tekniikoita käyttämällä osallistujat muistamaan, jakamaan ja kertomaan kokemuksiaan.

VALITUT LATIT

Jongleeraus on varmasti kaikille tuttu sirkuslaji, jossa esimerkiksi palloja, keiloja tai mitä tahansa arkisia esineitä heitellään ilmaan niin, että monta esinettä on samanaikaisesti ilmassa. Taitojen karttuessa esineiden määrää lisätään.

Sirkus Kipinä käynnistyi tällä lajilla, koska jongleerausvälineiden kanssa on helppo päästä alkuun sirkusharjoittelussa. Oppiminen ja onnistumisen ilo on helppo jakaa ja esittää toisille, mikä vahvistaa yhteisöllisyyttä, vaikkei temppuja vielä tehtäisikään yhdessä.

Jongleerauksessa käytetyt välineet auttavat vilkkaita lapsia ja niitä, joille ryhmässä työskentely on vaikeaa. Lapset voivat tarttua välineiden avulla konkreettiseen tekemiseen. Tekniikkaa voi harjoitella yksin, parin kanssa ja lopulta ryhmässä. Näitä tekemisen tapoja voi vaihdella osallistujien tarpeiden mukaan. Välineen kanssa myös sirkukseen olennaisesti kuuluva esiintyminen on mutkattomampaa, kun kaikkien huomio kiinnittyy esiintyjän sijasta itse temppuun.

Jongleeraukseen liittyvät motoriset harjoitukset kehittävät aivotoimintaa kehon keskiviivan ylittämisineen. Koordinaatiokyky paranee ja esimerkiksi avaruudellinen hahmotuskyky kehittyy. Jongleeraus on siis hyvää aivojumppaa ja sopisi vaikka jokaisen koulun aamunavaukseen herättämään aivonystyröitä. Monille lapsille jongleeraus on tuttua ja opettajien kannattaa ottaa nämä oppilaat apuopettajiksi ja antaa heidän opettaa myös opettajia.

Akrobatian eri lajeista projektiin valittiin pariakrobatia ja pyramidit. Koska niissä on helppo päästä alkuun, niiden opettelu ei aseta tiloille mitään erityisiä vaatimuksia eikä välineitä tarvita. Pariakrobatia ja pyramidit ovat lajeja, joissa temppu tehdään yhdessä. Pariakrobatiasa temput voivat olla pysähtyneitä asentoja, joissa toinen on alamies ja toinen lentäjä tai tempun aikana voidaan suorittaa liike, jossa toinen nostaa ja kannattelee toista.

Myös permantoakrobatia sopii kouluun, koska sillä on yhteyksiä liikunnanopetukseen kuperkeikkoineen ja kärrynpyörineen. Tässä projektissa permantoakrobatiaa käytettiin kuitenkin melko vähän, koska se vaatii useita harjoituskertoja, yksilöllistä ohjausta ja oman vuoron odottamista, mikä ei ole palkitsevaa osallistujille.

Akrobatiaa harjoiteltaessa lapsille annettiin vastuuta ja he ottivat sen hienosti vastaan. Lajissa on erityistä se, että kaikki huolehtivat oman parin tai ryhmän turvallisuudesta. Lajin harjoittelu vahvistaa haastavissakin ryhmissä yhdessä tekemisen taitoja. Avainasemassa ovat toiseen luottaminen ja turvallinen koskettaminen. Akrobatian, kuten monen muunkin sirkuslajin harjoittelu, voi keikauttaa perinteisiä opettaja-oppilas asetelmia, kun he iästä ja asemasta riippumatta kohtaavat tasa-arvoisina harjoituksen äärellä ja koettavat saada tempun onnistumaan. Pari- ja pyramidiakrobatiaan voivat osallistua ihan kaikki. Onnistumiseen ei tarvita mitään erikoisia liikunnallisia taitoja.

Tasapainolajeja ovat esimerkiksi nuora, tasapainopallo tai yksipyöräinen. Sirkus Kipinässä tasapainoiltiin rola bolan avulla. Väline on helppo tuoda kouluun ja sen voi tehdä itse. Rola bolalla harjoittelu vaatii rauhallisuutta ja keskittymistä. Usein se vaatii myös luottamusta pariin, koska harjoitellessa tarvitaan varmistajaa. Tasapainoilu tukee kaikkia sirkuslajeja, koska tasapainon löytäminen on avain monen tempun onnistumiseen.

Taikuus on lasten suosikkilaji, joten se otettiin mukaan myös Sirkus Kipinän ohjelmaan. Sirkuksen lajikirjo auttaa jokaista löytämään itselle mieluisan ja luontaisen lajin, joista jollekin lapselle taikuus voi olla juuri se oikea ja oma. Taikuudessa on aina mukana välineitä, jotka helpottavat esiintymistä omalle ryhmälle tai muulle yleisölle.

Klovneria on klassinen sirkuslaji, jolla on pitkä historia ja vakiintuneita hahmoja. Klovni on hassunkurinen, vilpitön ja usein epäonninen koheltaja, joka sekä koskettaa että naurattaa. Sirkus Kipinässä klovneria oli mukana, koska naurunalaiseksi tuloa on tärkeää harjoitella, jottei itsekriittisyys rajoita omaa tekemistä. Jokaisen lapsen ja aikuisen on hyvä kokea, että moka ei ole vaarallista, moka on lahja. Leikin maailman heittäytyminen punaisen nenän kanssa auttaa tunteiden tunnistamisessa ja niiden jakamisessa.

Klovneriaa harjoiteltaessa käytetään tunneharjoitteita, joten ohjaajan on kyettävä vastaanottamaan ja työstämään ryhmässä nousseita tunteita, myös surua ja vihaa. Sirkuslajina klovneria on haastava ja monitasoinen, joten kouluissa käytetty klovneria on yhteydessä ilmaisutaidon harjoitteluun.

ALKULÄMMITTELYÄ

Kun Sirkus Kipinä starttasi, Koivikkopuiston koulun henkilökunta oli jo osallistunut oppilaiden kanssa sirkustyöpajoihin ja käynyt katsomassa sirkusesityksiä osana Taidekaaren Lavakaris-maa-kulttuurikasvatuskokonaisuutta. Uutta oli pitkäjänteisempi työskentely ja toiminnan keskityminen henkilökunnan koulutukseen.

Alkukeskustelulla pyrittiin suuntaamaan kaikkien katseet tulevaan, ja miettimään projektin mahdollisuuksia sekä mahdollisia ongelmia. Ensimmäisessä tapaamisessa osallistujat vastasivat yhdessä keskustellen seuraaviin kysymyksiin:

Mitä ajattelette tällä hetkellä sirkuksen mahdollisesta asemasta koulussanne? Mitä ajattelette eri sirkuslajeista? Mikä toimii, mikä tuntuu mahdottomalta? Millaisia tavoitteita teillä on? Millaisia mahdollisuuksia näette sirkuksessa omalle ammatilliselle kehityksellenne? Millaisia vaikeuksia näette projektille? Mitä ohjaajien tulisi tietää sairaalakoulustanne? Mitä projekti vaatii koululta, ohjaajilta ja Taidekaarelta? Millaisia muutoksia ajattelette projektin tuovan koulunne arkeen ja juhlaan? Mikä on muuttunut projektin päättyessä?

Henkilökunnan vastauksissa toistui ajatus lasten itsetunnon vahvistamisesta. Toiminnasta toivottiin lapsille onnistumisen kokemuksia, vapautumista ja riemua sekä rohkeutta esiintymiseen ja itseilmaisuun. Sirkuksen uskottiin tukevan myös motorista ja liikunnallista kehitystä.

Opettajilla ei ollut ennakkoluuloja eri sirkuslajeja kohtaan. Ainoastaan klovneriaa pidettiin haastavana vanhemmille oppilaille, koska se vaatii eniten heittäytymistä ja oman persoonan likoon laittamista. Kaikki lajit koettiin mahdollisina, kunhan turvallisuus otetaan huomioon.

Henkilökunta uskoi, että sirkus auttaa oppilaita näkemään itsensä osana ryhmää. Jokainen tekee oman osansa kokonaisuudesta ja jokaista palaa tarvitaan valmiiseen lopputulokseen. Esiintymistä ja aplodien vastaanottamista pidettiin erittäin tärkeänä osana toimintaa. Vastauksissa viitattiin myös lasten erilaisiin taitoihin ja toivottiin, että jokaisen harjoituksen voi tehdä monella eri tavalla, jotta kaikki toisaalta pystyvät osallistumaan ja toisaalta kaikille riittää haasteita.

Ammatillisesta kehittämisestä kysyttäessä henkilökunta toivoi saavansa taustatietoa eri harjoitusten tavoitteista. Heillä oli siis tarve sitoa yksittäiset harjoitteet laajempaan kokonaisuuteen. Tavoitteiden hahmottaminen oli heille tärkeää. Henkilökunta näki projektin myös mahdollisuutena avartaa maailmankuvaansa, kokeilla rajojaan ja ottaa käyttöön entistä monipuolisemmin taitojaan omassa työssään. Sirkuslajien opettelu antaa myös opettajille kokemuksen siitä, miltä tuntuu olla ohjattavana. Kun on itse kokeillut ja oppinut jonkin tempun, se on helpompi opettaa myös toisille.

Alkuvaiheessa projektin haasteeksi nähtiin lähinnä se, että kaikki oppilaat eivät pääsisi osalliseksi sirkusohjaajien opetuksesta, koska lapset vaihtuvat koulussa usein lukukauden aikana. Ratkaisuksi nähtiin se, että koulun aikuisten tulisi harjoitella sirkustaitoja, jotta he voivat tutustuttaa kaikki oppilaat sirkukseen omin voimin.

Minä opin käyttämään flowerstickiä ja diapoloa ja jonkkapalloa. Siellä oli kivaa.

TÄYDESSÄ VAUHDISSA

Toiminta käynnistyi suunnitelmien mukaan ja lapset ja aikuiset osallistuivat yhdessä ja erikseen työpajoihin. Sirkusohjaajat olivat vastuussa työpajojen suunnittelusta ja kokonaisuohjauksesta pajoissa. Koulun aikuiset toimivat apuopettajina, joten oppilaitten pajat pystyttiin toteuttamaan kiertoharjoitteluna, jossa pienryhmät harjoittelivat yhdessä oman aikuisen kanssa. Ilman henkilökunnan omia pajoja pienryhmiin jakaminen ei olisi onnistunut yhtä hyvin, mutta nyt opettajat olivat hyvin jyvällä harjoituksista kokeiltuaan niitä jo itse. Lapset saivat henkilökohtaista huomiota sekä ohjausta ja henkilökunta sai palautetta sirkusohjaajilta tavastaan neuvoa lapsia sirkustelussa. Tavoitteena oli lisätä koulun henkilökunnan vastuuta suunnittelussa ja ohjauksessa projektin edetessä.

Sirkusprojektin sovittaminen koulun arkeen ei ollut aivan mutkatonta. Käytännön asiat, kuten aikataulut, sopivien tilojen varaaminen ja henkilökunnan erilaiset työajat aiheuttivat välillä hankaluuksia. Itse työpajat tuntuivat sujuvan hyvin, mutta sirkus saattoi jäädä muun tohinan jalkoihin pajojen välillä. Jotta sirkus pysyisi mielessä koko kouluvuoden ajan, sirkusohjaajat kirjasivat suunnitelmiin pieniä välitehtäviä työpajojen välille. Henkilökuntaa pyydettiin myös pitämään oppimispäiväkirjaa. Muistiinpanojen tekemisen avuksi ohjaajat antoivat henkilökunnalle kysymyksiä, kuten millaisia harjoitteita pajassa tehtiin, kuinka harjoitteita voisi soveltaa omaan opetukseen, oliko pajassa jokin erityinen onnistumisen kokemus joko oppilaalla tai itsellä, mikä on sirkuksen suurin anti omille oppilaillesi ja niin edelleen.

Sirkusintoa piti yllä myös joul- ja kevätjuhlat, jotka projektin aikana muuttuivat sirkusesityksiksi. Sirkusohjaajat olivat tässäkin apuna ja tukena ja pajoissa opittuja harjoitettuja otettiin mukaan esityksiin. Esityksissä myös tutustuttiin sirkuksen olemukseen entistä syvällisemmin. Esitykset vaihtelivat perinteisestä sirkuksesta lähemmäksi uuden sirkuksen muotoa. Esitysten valmistamisessa yhdistyivät myös eri oppiaineet, kun niihin tarvittiin puvustusta, musiikkia ja sirkusvälineitä.

LOPPURENTOUTUS

Projektin lopulla Taidekaari kutsui Koivikkopuiston koulun henkilökunnan keskustelemaan projektista yhdessä ulkopuolisen keskustelun vetäjän kanssa. Iltapäivän mittainen purkutilaisuus järjestettiin juhla- ja kokoustiloja tarjoavalla maatilalla ja ohjelmaan kuuluivat tietysti maukkaat ja rauhalliset lounas- ja kahvihetket. Tapaamisella haluttiin paitsi kerätä mahdollisimman tehokkaasti palautetta projektista, myös tukea henkilökunnan yhteishenkeä ja kiittää heitä aktiivisesta osallistumisesta Sirkus Kipinän toimintaan.

Loppukeskustelussa kävi ilmi, että henkilökunta löysi projektista paljon hyvää. Osallistujat kehuivat erityisesti mahdollisuutta pienryhmätyöskentelyyn ja dialogiseen oppimiseen oppilaitten kanssa. Monet aikuiset olivat sirkustemppeja harjoitellessaan oman mukavuusalueensa ulkopuolella ja uskoivat, että kokemus auttaa heitä rohkaisemaan lapsia kokeilemaan uutta ja helpottamaan lasten tuntemaa pelkoa epäonnistumisesta ja mokaamisesta.

Projektiin osallistuneet aikuiset kokivat, että he olivat oppineet uusia menetelmiä ja osasivat myös soveltaa niitä. Sirkuslähtöisten menetelmien ansioina opettajat näkivät mm. mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen ilmaisuun, tekemällä oppimisen sekä harjoittelussa syntyneet hyvät jaetut kokemukset. Uuden oppiminen ja yhteiset onnistumiset heijastelivat henkilökunnan mielestä myös sirkuspajojen ulkopuolelle. Uuteen tarttuminen tai yhdessä tekeminen muuttui joillekin oppilaille entistä helpommaksi. Tekemällä oppimisella tavoiteltiin monia piilo-opetussuunnitelman tavoitteita, kuten ryhmätyötaitoja sekä keskittymiskyvyn ja kärsivällisyyden lisääntymistä. Sirkuksen parissa monet oppilaat saivat myös arvokkaan kokemuksen siitä, että harjoittelemalla oppii.

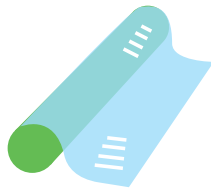
Projektin aikana ilmeni tietysti myös haasteita ja hankaluuksia. Useimmiten ne liittyivät käytännön järjestelyihin sekä yleiseen jaksamiseen. Suunnitteluvaiheessa voi jo ennaltaehkäistä joitain karikoita. Miten esimerkiksi varmistetaan, että mukaan lähtee motivoitunut porukka? Yksi tärkeä kysymys on työaikaressurssi. Voiko henkilökunnan koulutus tapahtua työajalla vai sen ulkopuolella? Miten oppimista pidetään yllä pajojen välillä? Onko pitkäaikainen projekti parempi vai sopisiko johonkin tilanteeseen ehkä lyhyempi rutistus? Nämä ovat asioita, jotka koulu joutuu ratkaistaan.

Kun projekti päätetään toteuttaa, työtavat ja tavoitteet on hyvä sopia yhdessä ja vielä varmistaa, että kaikki ovat ymmärtäneet ne ja työnjaon samalla tavalla. Hyvä tiedottaminen auttaa kaikkia sitoutumaan projektiin ja pitämään kiinni sovituista asioista, aikatauluista ja päämääristä. Tavoitteisiin kannattaa myös palata yhdessä aika-ajoin.

Sirkus Kipinän päättyessä mietittiin, mitä projektista jää käyttöön ja mitä uutta ehkä keksitään. Yhteisesti sovittu aikataulu sirkukselle tuntui kaikista tärkeältä. Koivikkopuistossa ryhtiä sirkuksen harrastamiseen tuo jatkossa vakituinen paikka liikuntaohjelmassa sekä vuosittaisiin juhliin valmistautuminen. Koulun henkilökunta oli sitä mieltä, että koulussa nähdään jatkossakin sekä lasten että aikuisten sirkusesityksiä!

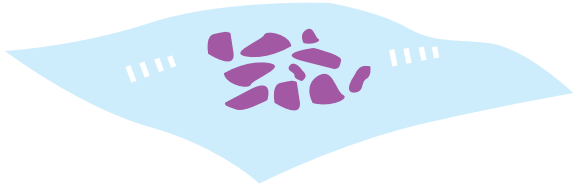

TEE ITSE TONGLEERAUSPALLO

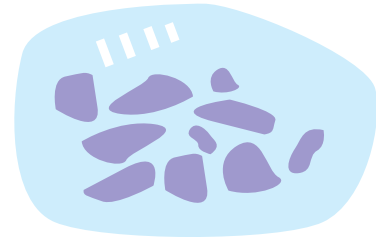
TARVITSET

2 ilmapalloa, tuorekelmua, ohrasuurimoita/puuroriisiä ja sakset.

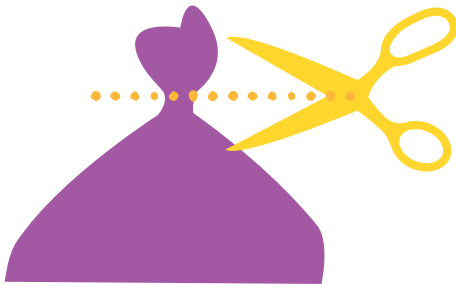

OHJE

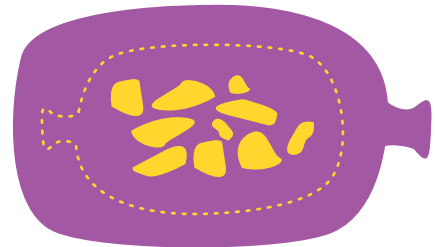
leikkaa tuorekelmusta noin 20cm x 20cm liuska. Laita kelmun päälle noin 4-5rkl suurimoita.

Tee kelmusta pikku pussi, niin että suurimot jäävät pussin sisään.

Leikkaa ilmapalloista niiden kaulat pois (pallon kaula leikataan ihan ylhäältä, jotta reiästä ei tule liian isoa).

Laita pussi toisen ilmapallon sisään ja toinen ilmapallo pallon päälle niin, että reikä jää peittoon.

Tämä kannattaa tehdä kaverin kanssa, koska ilmapallon suuta on vaikea pitää auki ja samalla ujuttaa pallon sisään täytettä kahdella kädellä.

SIRKUS KIPINÄÄN TARVITAAN

- 30 punaista nenää
- kaksi iloista ja taitavaa sirkusohjaajaa
- yhteisiä tavoitteita
- puuroriisiä + ilmapalloja = jonkkapalloja
- motivoituneita osallistujia
- yhteistä aikaa
- tehokasta tiedotusta
- aplodeja
- sopivat tilat
- sitoutumista
- mokia ja onnistumisia
- rohkeutta
- tavoitteiden arviointia
- juhlia
- kannustavaa ilmapiiriä

KIITOKSET:

Koivikkopuiston koulun oppilaat ja henkilökunta

Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Pii Poo

Pilvi Kuitu

Kaisa Hietaniemi

Katja Ranta-Penttilä

Niko Solopuro

Marja Susi

Sirkus Kipinä –menetelmäoppaassa kuvataan projektia, jossa sirkus tuli osaksi Koivikkopuiston koulun arkea ja juhlaa. Oppaassa esiteltyt sosiaalisen sirkuksen menetelmät tukevat lasten- ja nuorten kasvua ja kehitystä ja lisäävät koko koulun yhteishenkeä. Oppaan tarkoitus on innostaa kouluja ja päiväkoteja kokeilemaan vastaava työskentelyä omassa yhteisössään. Menetelmät ovat siirrettävissä muihinkin ympäristöihin tai vaikka pa osaksi työpaikan työ- toimintaa.

Sirkus Kipinä on Taidekaari-kulttuurikasvatussyksikön julkaisusarjan neljäs osa. Menetelmäoppaan on kirjoittanut museolehtori Mari Jalkanen. Oppaan aineistona on käytetty projektiin osallistuneiden sirkusohjaajien ja koulun henkilökunnan kokemuksia.

Taidekaari-kulttuurikasvatusohjelma on osa valtakunnallista Taikalamppu-lastenkulttuurikeskusten verkostoa. Sirkus Kipinä –projektissa toteutettiin verkoston Pirkanmaan Taikalampulle määrittelemää erityistehtävää ja kehitettiin erityistä tukea tarvitseville oppilaille kulttuurikasvatuksen toimintamenetelmiä.

Kulttuurikasvatussyksikkö-Taidekaaren julkaisuja, osa 3
Tampereen kaupunki ja Pirkanmaan Taikalamppu
teksti Mari Jalkanen
taitto ja kuvitus Vilja Heinonen
valokuvat Marika Tamminen
piirustukset Koivikkopuiston koulun oppilastöitä
Eräsalon kirjapaino

www.tampere.fi/taidekaari